

ทำอย่างไรเมื่อเจ็บป่วยฉุกเฉิน

การเจ็บป่วยฉุกเฉิน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น การปฐมพยาบาลเบื้องต้นอย่างถูกวิธี ช่วยลดความรุนแรงของตัวโรคและบางครั้งอาจช่วยชีวิตผู้ป่วยได้ ในทางตรงข้ามหากให้การช่วยเหลือที่ไม่ถูกวิธี ขาดความรู้และมาตรฐานในการช่วยเหลือ อาจเป็นเหตุให้ผู้ป่วยพิการหรือเสียชีวิตในที่สุด

“การเจ็บป่วยฉุกเฉิน” หมายถึง การได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการเจ็บป่วยกะทันหัน ซึ่งเป็นภัยอันตรายต่อการดำรงชีวิตหรือการทำงานของอวัยวะที่สำคัญ ตามประกาศคณะกรรมการการแพทย์ฉุกเฉิน เรื่อง หลักเกณฑ์การประเมินเพื่อคัดแยกระดับความฉุกเฉินและมาตรฐานการปฏิบัติการฉุกเฉิน พ.ศ. 2554 ได้แบ่งระดับความรุนแรงการเจ็บป่วยเป็น 4 ระดับดังนี้

1. **ผู้ป่วยฉุกเฉินวิกฤต** ได้แก่ บุคคลซึ่งได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการป่วยกะทันหันซึ่งมีภาวะคุกคามต่อชีวิต หากไม่ได้รับปฏิบัติการทางการแพทย์ทันทีเพื่อแก้ไขระบบการหายใจ ระบบไหลเวียนเลือดหรือระบบประสาทแล้วผู้ป่วยจะมีโอกาสเสียชีวิตได้สูง ตัวอย่างเช่น ผู้ป่วยหัวใจหยุดเต้นฉับพลัน ภาวะช็อก หัวใจขาดเลือดฉับพลัน ซึม หหมดสติ ไม่รู้ตัว เป็นต้น

2. **ผู้ป่วยฉุกเฉินเร่งด่วน** ได้แก่ บุคคลที่ได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการป่วยซึ่งมีภาวะเฉียบพลันมากหรือเจ็บปวดรุนแรงอันจำเป็นต้องได้รับปฏิบัติการแพทย์อย่างรีบด่วน ตัวอย่างเช่น หอบหืดกำเริบ ปวดท้องมาก หายใจลำบากหรือหายใจหอบเหนื่อย เป็นต้น

3. **ผู้ป่วยฉุกเฉินไม่รุนแรง** ได้แก่ บุคคลซึ่งได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการป่วยซึ่งมีภาวะเฉียบพลันไม่รุนแรง อาจรอรับปฏิบัติการแพทย์ได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือเดินทางไปรับบริการสาธารณสุขด้วยตนเองได้ ตัวอย่างเช่น ติดเชื้อทางเดินปัสสาวะ อุบัติเหตุมีบาดแผลฉีกขาด ไข้หวัดใหญ่ ที่ต้องเสียจากอาหารเป็นพิษ เป็นต้น

4. **ผู้ป่วยทั่วไป** ได้แก่ บุคคลที่เจ็บป่วยแต่ไม่ใช่ผู้ป่วยฉุกเฉิน ซึ่งอาจรอรับหรือเลือกสรรการบริการสาธารณสุขในเวลาทำการตามปกติได้ ตัวอย่างเช่น เป็นหวัด เจ็บคอ มีผื่นที่ผิวหนัง ปวดหลังเรื้อรัง มาขอรับยาเดิมเนื่องจากยาหมด เป็นต้น

เมื่อผู้ป่วยมารับบริการที่ห้องฉุกเฉิน แพทย์ฉุกเฉินจะให้การรักษาผู้ป่วยที่มีระดับความรุนแรงแบบฉุกเฉินวิกฤตเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงให้การรักษาผู้ป่วยในกลุ่มอื่นๆตามมา ดังนั้นผู้ป่วยที่เจ็บป่วยไม่รุนแรง จึงอาจต้องใช้เวลารอคอยในระดับหนึ่ง

ผู้ป่วยทั่วไปซึ่งเป็นผู้ป่วยที่มีระดับความรุนแรงของการเจ็บป่วยน้อย ไม่ควรไปใช้บริการที่ห้องฉุกเฉิน เนื่องจากต้องใช้เวลาในการรอคอยนานกว่าผู้ป่วยกลุ่มอื่นๆ และถือเป็นการรบกวนสิทธิของผู้ป่วยฉุกเฉินอีกด้วย

หลักการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

“การปฐมพยาบาล” หมายถึง การให้การช่วยเหลือผู้ที่เจ็บป่วยฉุกเฉินหรือบาดเจ็บจากอุบัติเหตุต่างๆ ณ สถานที่เกิดเหตุ ให้พ้นอันตราย ก่อนที่จะส่งไปให้แพทย์รักษาต่อไป โดยใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือเท่าที่หาได้ในขณะนั้น หลักการประเมินผู้ป่วยและปฐมพยาบาลเบื้องต้นมีดังนี้

1. พยายามตั้งสติให้ได้ อย่าตกใจ
2. ประเมินการตอบสนองของผู้ป่วย ประเมินว่าผู้ป่วยยังรู้สึกตัวหรือไม่ โดยใช้วิธีตบไหล่ผู้ป่วยเบาๆ ร่วมกับใช้เสียงตามเช่น “คุณสบายดีไหม เป็นอะไรรีปเล่า” จากนั้นประเมินการหายใจโดยการขยายตัวของทรวงอก 5-10 วินาที ถ้าผู้ป่วยไม่รู้ตัวหรือไม่หายใจให้ร้องขอความช่วยเหลือทันที
3. ร้องขอความช่วยเหลือ เช่น ตามระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน โทร 1669 โดยแจ้งรายละเอียด เช่น เบอร์ติดต่อกลับ จำนวนผู้ป่วย อาการผู้ป่วย

ที่อยู่ของผู้ป่วยหรือจุดเกิดเหตุ เป็นต้น และให้ทำตามคำแนะนำที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่รับแจ้งเหตุ

4. **ดูแลทางเดินหายใจและการหายใจ** โดยจัดศีรษะให้เงยขึ้น โดยมือหนึ่งจับที่หน้าผากและอีกมือหนึ่งเขยคางขึ้นจะทำให้ช่องทางเดินหายใจโล่ง (ห้ามทำในกรณีผู้ป่วยอุบัติเหตุ) จากนั้นให้สังเกตว่าผู้ป่วยหายใจหรือไม่ ถ้าหายใจสม่ำเสมอดีและกลัวจะสำลัก ท่านอาจจะให้คนไขนอนตะแคงกึ่งคว่ำ งอสะโพก งอเข่าพอสมควร ชยับขยายเสื้อผ้าให้การหายใจเป็นไปสะดวก ถ้าผู้ป่วยไม่หายใจ ถือเป็นกรณีฉุกเฉิน ให้ดูว่ามีอะไรค้างอยู่ในปากหรือจมูกหรือไม่ ถ้ามีให้หยิบออก จากนั้นถ้าผู้ป่วยยังไม่หายใจให้ทำการ “กู้ชีวิตขั้นพื้นฐาน” (รายละเอียดในบทต่อไป)

5. **ดูแลระบบไหลเวียนโลหิต** ให้สังเกตว่าผู้ป่วยมีบาดแผลเลือดออกที่ไหนหรือไม่ ถ้ามีให้ใช้อุปกรณ์ที่สะอาดเช่น ผ้าเช็ดหน้า เสื้อ เป็นต้น กดปากแผลเพื่อห้ามเลือด

รูปที่ 1 การเปิดทางเดินหายใจโดยมือข้างหนึ่งจับที่หน้าผากและอีกมือหนึ่งเขยคางขึ้น

รูปที่ 2 การกดบาดแผลเพื่อห้ามเลือด